

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

**Riigikohtu praktika tsiviilasjades
jaanuar–aprill 2018**

Aktuaalse praktika ülevaade

Kätlin Piho
analüütik
Kristel Möller
peaspetsialist
Aleksander Muru
praktikant

Tartu

2018

SISUKORD

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. AKTUAALNE PRAKTIKA	4
2.1. MATERIAALÕIGUS	4
2.1.1. Vastutustundliku laenamise põhimõte ja käenduslepingu kehtivus (2-14-21710)..	4
2.1.2. Juhatuse liikme ametisuhte ja teenistuslepingu lõppemine (2-16-11889)	5
2.1.3. Talumiskohustuse eest hüvitise väljamõistmine (2-14-21673).....	7
2.1.4. Garantii lõppemine (2-15-11465).....	7
2.1.5. Elatise vähendamine alla miinimummäära (2-16-11905).....	8
2.1.6. Elatis asenduskoduteenusel viibivale lapsele (2-16-100215)	9
2.1.7. Hüvitis omandiõiguse riive eest juurdepääsutasu määramisel (2-14-60492)	10
2.1.8. Täiendav tähtaeg kohustuse täitmiseks ja heastamine (VÕS § 107) (2-15-3965)	10
2.1.9. Töölepingu sõlmimise viisid (2-16-5811).....	10
2.2. MENETLUSÕIGUS	11
2.2.1. Isiku tahte vastaselt kinnisesse asutusse paigutamine (2-15-3662).....	11
2.2.2. Aegumise katkemine nõude tunnustamisel (TsÜS § 158 lg 2) (2-14-56622).....	13
2.2.3. Mitteamestitav miinimum sissetulekut mittesaava võlgniku puhul (2-16-12972)..	13
2.2.4. Vanema isiklik ärakuulamine ühise hooldusõiguse lõpetamise asjas (2-17-507).	14
2.2.5. Esialgse õiguskaitse abinõude rakendamise tagajärjel tekkinud kahju hüvitamine (2-15-4239)	14

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

Jaanuarist kuni aprillini 2018 jõudis lahendini 60 tsiviilasja, sealhulgas lahendas kolleegiumi kogu koosseis 8 tsiviilasja, üldkogu tegi osaotsuse ühes asjas. Seitsmele lahendile kirjutati eriarvamus.

1. jaanuarist kuni 30. aprillini 2018 saabus Riigikohtusse 357 menetlustaotlust tsiviilasjades. Neist 204 olid kaebused kassatsioonimenetluses ja 153 määruskaebused, lisaks oli 5 teistmisavaldust ja 17 riigi õigusabi taotlust. Riigikohtu tsiviilkolleegium lahendas 384 asja (sh menetluse võtmine, loobumine, tagastamine). Menetlusloa sai 72 taotlust, see on 21,47 % läbivaadatud pöördumistest.

Järgneb ülevaade 1. jaanuarist kuni 30. aprillini 2018 tsiviilasjades tehtud lahenditest, milles Riigikohus on andnud olulisemaid uudseid seisukohti õigusaktide tõlgendamisel või mis on olulised praktika ühtlustamise seisukohalt. Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti vaid kohtulahendis. Praeguses ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu poolt lahendites väljendatud seisukohtadega.

2. AKTUAALNE PRAKTIKA

2.1. MATERIAALÕIGUS

2.1.1. Vastutustundliku laenamise põhimõtte ja käenduslepingu kehtivus ([2-14-21710](#))

Tsiviilasjas nr 2-14-21710¹ täpsustas tsiviilkolleegiumi kogu koosseis krediidiandja kohustusi laenusaaaja maksevõime kontrollimisel ja selgitas, millal võib käendusleping olla heade kommetega vastuolus.

Tsiviilkolleegium märkis kõigepealt, et professionaalne krediidiandja pidi ka enne VÕS § 403¹ jõustumist 1. juulil 2011 tarbijakrediidilepingu sõlmimisel teavitama tarbijat krediidivõtmisega seotud riskidest, mh tarbija töö- või tervisekaotusest tingitud makseraskuste tagajärgedest, võimalusest leping sel juhul üles öelda ja kogu laenu kohest tagastamist nõuda, võimalikest kõrvalnõuetest (eelkõige viivisest), tagatisvara võõrandamisega seotud riskidest ja kuludest ning võimalikust tagatisvara väärtuse langusest tingitud tagatisvara müümisest üles jääda võiva jääkvõla maksmise riskist.

Lisaks selgitas tsiviilkolleegium, et krediidiasutuste seadus (KAS) § 83 lg 3 ei kehtesta üksnes krediidiasutuse avalik-õiguslike normatiivide järgimise kohustust, vaid sätestab ka eraõiguslikke kohustusi klientide suhtes. Sellele viitab nii sätte sõnastus kui ka paiknemine KAS 7. ptk-s, mis pealkirja järgi reguleerib krediidiasutuste usaldusväärsuse kõrval ka klientide huvide kaitset. Seda sätet ei ole põhjust tõlgendada klientide huve piiravalt ega lähtuda sellest, et KAS-s reguleerib klientide kaitset üksnes KAS 7. ptk 3. jagu või koguni üksnes KAS § 89.

Kehtiva VÕS § 403⁴ lg 13 järgi peab vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks vajalike kohustuste täitmist tõendama vaidluse korral krediidiandja. Kui laenusaaaja väidab enne erisätte jõustumist võlaõigusseaduse tarbijakrediidi regulatsioonis sõlmitud lepingute puhul, et krediidiandja rikkus tema suhtes vastutustundliku laenamise põhimõtet, peab ta seda ka tõendama. Kolleegium lisas, et hea usu põhimõttest tulenevalt on aga võimalik, et asjaolu tõendamise koormus pöördub eelduste esinemise võimalikkusele viitavate asjaolude esitamise järel ümber, eelkõige kui tõendada tuleb asjaolu, mille esinemine on vastaspoole kontrolli all, asjaolule tugineval poolel ei ole objektiivselt võimalik tõendeid esitada ja vastaspool keeldub asjaolu tõendamisele kaasa aitamast. Kui asjaolule tuginev pool on sel juhul asjaolu esinemise tõenäosust põhistanud, peab vastaspool tõendama asjaolu esinemise puudumist.

Tsiviilkolleegium märkis, et professionaalne krediidiandja peab täpsemalt selgitama, kas ja millist osa ebamäärase tähistusega laekumistest saab pidada laenutaotleja sissetulekuks ning millise püsiva sissetulekuga saab laenutaotleja arvestada edaspidi, eriti kui laen võetakse suures summas ja pika tähtajaga. Kolleegium juhtis tähelepanu, et kahtlusi võiks äratada asjaolu, et arvestatud kuusissetulek avalikult suhteliselt vähetuntud tööandjalt on laenu taotlemise ajal erakordselt kõrge ja võib olla ka eluliselt ebausutav ning arvestada ja kontrollida tuleks tööandja püsivat võimet sellist sissetulekut tagada. Samuti võiks kahtlust äratada asjaolu, kui laenutaotleja sissetulek suureneb just enne laenu taotlemist. Renditulu arvestamisel sissetulekuna peaks professionaalne laenuandja kontrollima vähemasti, kas, kaua ja millistel tingimustel oli rendi maksmine lepinguga ette nähtud. Silmas tuleb pidada, et laenusaaaja krediidivõime hindamisel saab arvestada selliseid sissetulekuid, mida laenusaaaja saab eelduslikult ka tulevikus ning mille laekumine on tõenäoline ka pikemas perspektiivis.

---

¹ RKTKo 31.01.2018, 2-14-21710/105.

Tsiviilkolleegium lisas, et kehtivas VÕS § 403⁴ lg-s 7 on vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumisega kaasneva esmase õiguskaitsevahendina nimetatud intressi vähendamist, mis sama paragrahvi lg 8 järgi ei välista aga muude õiguskaitsevahendite kasutamist, välja arvatud kahju hüvitamist osas, mis on kaetud intressimäära alanemisega. Samas juhtis tsiviilkolleegium tähelepanu sellele, et valeandmeid esitanud laenuaotleja õigus nõuda vastutustundliku laenamise põhimõtte kui krediidiandja lepingueelse rikkumisega põhjustatud kahju hüvitamist võib olla VÕS § 101 lg 3 alusel osaliselt või ka täielikult välistatud.

Käenduslepingu heade kommetega vastuolu kohta märkis tsiviilkolleegium järgmist. Käendusele kui tagamistehingule on olemuslikult omane suurte riskide eest vastutamine. Samuti ei kehti käendaja suhtes vastutustundliku laenamise põhimõtte, kuna käendaja ei ole laenuvõtja, kes peaks jooksvalt tagatud kohustust täitma. Samas leidis tsiviilkolleegium, et käendusleping võib siiski olla heade kommetega vastuolus mh juhul, kui esineb järgmiste asjaolude kogum:

- käendajaks on põhivõlgnikuga lähedastes isiklikes suhetes isik, eelkõige perekonnaliige, kes sõlmis lepingu sõltuvussuhtest või muust isiklikust põhjusest tulenevalt;
- käendaja ei saa käenduslepinguga tagatavast kohustusest isiklikku kasu;
- käendaja vastutuse maksimumsumma on käendaja sissetulekute suhtes (arvestades mh nende tulevikuperspektiivi) äärmiselt ebaproportsionaalne ning seetõttu võis juba lepingu sõlmimise ajal eeldada, et käendusriisiko realiseerumisel ei suuda käendaja põhivõlgniku kohustust olulises osas täita;
- eespool nimetatud eeldused olid võlausaldajale lepingu sõlmimisel äratuntavad.

Tsiviilkolleegium märkis, et käendusleping võib olla vastuolus heade kommetega ka ainuüksi vastutuse maksimumsumma suuruse tõttu. Näiteks, kui maksimumsumma on sedavõrd ebaproportsionaalne, et tarbijal ei ole ka minimaalset elatustaset säilitades ja jooksvaid kulutusi kandes võimalik tagatava laenulepingu tähtaja (või oma eeldatava eluea) jooksul sellist rahasummat tasuda ei sissetulekust ega olemasoleva või eelduslikult omandatava vara arvelt, või kui see summa on sedavõrd suur või ebamäärane, et tähendab tarbija jaoks sisuliselt piiramatut vastutust.

2.1.2. Juhatuse liikme ametisuhte ja teenistuslepingu lõppemine ([2-16-11889](#))

Tsiviilasjas nr 2-16-11889² vaidlesid pooled selle üle, millisel õiguslikul alusel lõppesid juhatuse liikme ja aktsiaseltsi vaheline ametisuhe ja teenistusleping. Samuti vaidlesid pooled selle üle, kas ja millisel alusel lõppes nende vahel sõlmitud teenistuslepingus sisalduv konkurentsipiirangu kokkulepe, mille kohaselt pidi aktsiaselts maksma juhatuse liikmele konkurentsipiirangu järgimise eest kokkulepitud hüvitist ametisuhte lõppemisele järgneva 12 kuu eest.

Tsiviilkolleegium käsitles kogu koosseisu otsuses juhatuse liikme ametisuhte ja teenistuslepingu lõppemise võimalikke aluseid leides, et kuigi nii juhatuse liikme ametisuhe kui ka temaga sõlmitud teenistusleping on mõlemad seotud juhatuse liikmeks olekuga, on ametisuhe ja teenistusleping eraldi ülesöeldavad.

Tulenevalt ÄS § 309 lg 1 esimesest lausest ja lõikest 3 eristab seadus juhatuse liikme ametisuhet ja temaga sõlmitud teenistuslepingut. Juhatuse liikmeks olek tähendab eelkõige seda, et juhatuse liikme ja äriühingu vahel tekib ametisuhe. Sellise suhte olemasolu on juhatuse

---

² RKTko 07.03.2018, 2-16-11889/42.

liikmeks olemise eeldus. Ametisuhte tekkimisega saab juhatuse liige oma pädevuse ning õiguse ühingat juhtida ja seadusjärgselt esindada. Juhatuse liikmeks olek on käsundiladne õigussuhe äriühingu ja juhatuse liikme vahel, millele kohaldatakse lisaks äriseadustiku sätetele ka võlaõigusseaduse käsunduslepingut reguleerivaid sätteid (VÕS §-d 619-634). Seejuures on juhatuse liikme ja äriühingu vaheline ametisuhe olemuselt sarnane kestvusvõlasuhtega, mis võib osatühingus olla tähtajatu või tähtajaline ning mis on aktsiaseltsis tähtajaline (ÄS § 184 lg 2 ja § 309 lg 2). Lisaks ametisuhtele võib juhatuse liikme ja äriühingu vahel olla sõlmitud teenistusleping. Teenistusleping võib omakorda sisaldada kokkuleppeid, mille eesmärk on reguleerida pooltevahelist suhet pärast lepingu lõppemist.

Tsiviilkolleegium märkis, et avaldus, milles juhatuse liige palub ennast juhatuse liikme kohalt vabastada, võib mh kujutada endast ettepanekut lõpetada ametisuhe poolte kokkuleppel. Juhatuse liikme tagasiastumine või tagasikutsumine on kujundusõigus ja õigussuhe loetakse lõpetatuks alates ajast, mil ülesütlemisavaldus jõustub, ehk ajast, mil õigussuhte teine pool (äriühing oma nõukogu kaudu) avaldusest TsÜS § 69 lg 2 mõttes teada saab. Ametisuhte kokkuleppel lõpetamine seevastu eeldab kokkulepet VÕS § 9 lg 1 mõttes ehk mõlema poole vastavat tahteavaldust. Kuna juhatuse liikmete valimine ja tagasikutsumine on nõukogu pädevuses (ÄS § 309 lg 1 esimene lause), siis peab juhatuse liige, kes soovib ametisuhtet kokkuleppel lõpetada, tegema sellekohase ettepaneku kui tahteavalduse nõukogule ja suhte saab lugeda kokkuleppel lõpetatuks, kui nõukogu on sellega nõustunud.

Kui äriühingu juhatuse liige esitab teda valinud organile (osanikud või nõukogu) avalduse, milles ta väljendab selgelt, et astub juhatuse liikme kohalt tagasi (st lõpetab õigussuhte ühepoolset), saab seda pidada ametisuhte ülesütlemise avalduseks. Ametisuhte ülesütlemise avaldus on kindlale isikule suunatud ja seega kättesaamist vajav tahteavaldus TsÜS § 69 lg 1 mõttes, milles peab olema väljendatud tahe olla seotud kindla õigusliku tagajärgega.

Juhatuse liikme teenistuslepingu ülesütlemist õigustavaks mõjuvaks põhjuseks on eelkõige juhatuse liikme ametisuhte lõppemine, sest sellisel juhul ei saa vähemalt üldjuhul mõistlikult eeldada, et lepingut üles öelda sooviv pool jätkaks lepingu täitmist kuni ülesütlemistähtaja või lepingu tähtaja möödumiseni. Kolleegium leidis, et saab eeldada, et juhatuse liige, kes esitab teda valinud organile juhatuse liikme kohalt tagasiastumise avalduse, väljendab sellega ka tahtet lõpetada temaga sõlmitud teenistusleping.

Konkurentsipiirangu kokkulepet käsitledes selgitas tsiviilkolleegium, et teenistuslepingu lõppemisele järgnevat ajaks sõlmitud konkurentsipiirangu kokkulepet saab pidada iseseisvaks kestvuslepinguks VÕS § 196 lg 1 mõttes. Kolleegium järeldas sellest, et kehtivalt sõlmitud konkurentsipiirangu kokkulepe tuleb selleks, et pooled oma kohustuste täitmisest vabaneksid, eraldi üles öelda. Lisaks konkurentsipiirangu kokkuleppe ülesütlemisele võivad pooled sellise kokkuleppe lõpetada ka kokkuleppel (VÕS § 9 lg 1 ja § 186 p 4). Igal juhul vabastab konkurentsipiirangu kokkuleppe lõppemine pooled kokkuleppe täitmisest (VÕS § 195 lg 2).

Juhatuse liikme ametisuhte lõppemisest ega ka sellest, et teenistusleping on lõppenud, ei saa aga automaatselt järeldada, et konkurentsipiirang oleks lõppenud. Ametisuhte lõppemisele järgneva aja kohta sõlmitud konkurentsipiirangu kokkuleppe mõte ongi reguleerida poolte suhteid just pärast ametisuhte ja teenistuslepingu lõppemist ja seega kohaldub ÄS § 309 lg 5 teine lause, mille kohaselt lõppevad juhatuse liikmega sõlmitud lepingust tulenevad õigused ja kohustused vastavalt lepingule.

Kohtuotsusele kirjutas eriarvamuseriigikohtunik Henn Jõks.³

---

³ Riigikohtunik Henn Jõksi eriarvamus 07.03.2018, 2-16-11889/43.

2.1.3. Talumiskohustuse eest hüvitise väljamõistmine (2-14-21673)

Tsiviilasjas nr 2-14-21673⁴ vaidlesid pooled selle üle, kas kostjad peavad taluma hageja soovitud oja paisutamise tulenevaid kahjulikke mõjutusi ning andma hagejale vee erikasutusloa saamiseks vajaliku nõusoleku. Tsiviilkolleegium selgitas kogu koosseisu otsuses talumiskohustuse eest hüvitise väljamõistmise korda.

Tsiviilkolleegium on varasemalt selgitanud, et kohus saab poolte huvide kaalumisel hüvitise kindlaks määrata ka olukorras, kus hageja ei ole haginõudes palunud kohustada kostjaid kitsendusi taluma hüvitise maksmise vastu ja ka kostjad ei ole esitanud hüvitise väljamaksmiseks vastuhagi.⁵ Kolleegium jäi ka praeguses otsuses selle seisukoha juurde. Samas on varasemalt tsiviilkolleegium leidnud, et kohus peab menetluses pooltele selgitama ja võimaldama neil kujundada seisukohad talumiskohustuse võimalike tingimuste kohta ning kui kostjad vaatamata kohtu selgitusele üksnes eitavad talumiskohustuse olemasolu ega esita enda seisukohta võimaliku hüvitise suuruse kohta, on võimalik neid kohustada kitsendust taluma ka hüvitise suurust kindlaks määramata. Sel juhul võivad kostjad nõuda hüvitise kindlaksmääramist hilisemas kohtumenetluses hagiga.

Tsiviilkolleegium muutis käesolevas otsuses eeltoodud seisukohta, mille kohaselt oli võimalik nõuet kinnisasjast tulenevate kitsenduste talumise kohustamiseks rahuldada, ilma et kohus määraks tekkinud või tekkida võivate kitsenduste eest mõistliku hüvitise. Kolleegiumi kogu koosseis asus seiskohale, et kõnealust liiki hagi rahuldamine ilma kitsenduste eest hüvitist määramata on välistatud, v.a juhul, kui kitsendusi taluma kohustatud maaomanik avaldab kohtule, et ta talumiskohustuse vastu hüvitist ei soovi. Kolleegium põhjendas oma seisukohta sellega, et kostjate omandiõiguse riive proportsionaalsust ei ole võimalik ilma hüvitise suurust teadmata hinnata. Samas on hüvitise kohese määramise korral välistatud see, et hiljem määratava hüvitise suurus on hageja jaoks nii koormav, et ta on sunnitud tegevuse, mille õigustamiseks ta oli esitanud hagi kohtusse, lõpetama, ehkki kohus oli tema hagi rahuldanud.

Tsiviilkolleegium rõhutas, et kohus peab olukorras, kus pooled ei esita enda seisukohta ja tõendeid kitsenduse talumise hüvitise suuruse kohta, küsima nendelt hiljemalt eelmenetluse lõpuks (TsMS § 340¹ lg 1, § 329 lg 1 ja § 392 lg 1 p 1), kas ja millises suuruses on hageja nõus hüvitist maksta ja kas kostjad on hageja pakutud hüvitisega nõus (vt TsMS § 329 lg 3 teine lause).

Riigikohtunikud Henn Jõks ja Malle Seppik esitasid kohtuotsusele eriarvamuse, milles nad leidsid, et kui talumiskohustuse panemisel kohaldatakse analoogia alusel AÕS § 143 ja § 144, tuleks nende sätete põhimõtteid kohaldada ka hüvitise väljamõistmisel ja hüvitise saamiseks tuleks esitada hagi.⁶

2.1.4. Garantii lõppemine (2-15-11465)

Tsiviilasjas nr 2-15-11465⁷ vaidlesid pooled selle üle, kas hagejal on võimalik esitada kostja vastu nõudeid garantiilepingu alusel. Õiguse ühetaolise kohaldamise huvides märkis tsiviilkolleegium garantii lõppemise kohta VÕS § 155 lg 4 p 3 ja VÕS § 186 p 3 alusel järgmist.

---

⁴ RKTko 14.03.2018, 2-14-21673/64.

⁵ RKTko 19.04.2011, 3-2-1-12-11, p 32.

⁶ Riigikohtunike Henn Jõksi ja Malle Seppiku eriarvamus 14.03.2018, 2-14-21673/65.

⁷ RKTko 21.03.2018, 2-15-11465/95.

VÕS § 155 lg 4 p 3 sõnastuse kohaselt käsitleb see sätte garantiid lõppemist olukorras, kus garantiid saaja loobub garantiist, mh seeläbi, et tagastab garantiidokumendi. Võlasuhte lõppemist kokkulangemise tõttu reguleerib VÕS § 186 p 3. Kolleegium leidis, et ehkki garantiid lõppemise spetsiifilised alused on loetletud VÕS § 155 lg-s 4, kohalduvad garantiist tuleneva võlasuhte lõppemisele täiendavalt ka VÕS §-s 186 sätestatud üldised võlasuhte lõppemise alused.

VÕS § 186 p 3 kohaldamise kohta garantiilepingu poolte vahelisele võlasuhtele märkis kolleegium, et garantiid ei lõpe kokkulangemisega automaatselt siis, kui garantiid andjast saab tagatud nõude omanik. Eristada tuleb garantiilepingu alusel garantiid andja ja võlausaldaja vahel tekkivat võlasuhet ning garantiiga tagatavat võlasuhet võlausaldaja ja võlgniku vahel. Garantiiga tagatud võlasuhtest tuleneva nõude loovutamiselega garantiid andjale ei kaasne garantiilepingu poolte kokkulangemist VÕS § 186 p 3 tähenduses. Tagatud nõude loovutamisel garantiid andjale lõpeb garantiid VÕS § 186 p 3 alusel siis, kui võlausaldaja annab garantiid andjale üle ka garantiid või garantiilepingust tulenevad nõuded garantiid andja vastu, mille tulemusena saab garantiid andjast ühtlasi ka garantiid alusel soodustatud isik. Seejuures ei lähe garantiid kui nõudega mitteseotud tagatis tagatud nõude loovutamisel VÕS § 155 lg 2, § 167 lg 1 teise lause ja lg 2 teise lause järgi automaatselt üle uuele võlausaldajale, vaid üksnes eeldatakse, et nõude loovutaja on kohustatud üle andma ka garantiid.

Arvestades garantiid mitteaktseessoorsust ning seda, et nõude ja selle tagamiseks antud garantiid aluseks on iseseisvad võlasuhted, ei ole üksnes garantiiga tagatud nõude loovutamine võlausaldajalt garantiid andjale käsitatav ka garantiist tulenevatest õigustest loobumisena VÕS § 155 lg 4 p 3 tähenduses.

2.1.5. Elatise vähendamine alla miinimummäära (2-16-11905)

Tsiviilasjas nr 2-16-11905⁸ käsitles tsiviilkolleegiumi kogu koosseis lapsetoetuse maksmise arvestamist elatise vähendamisel alla miinimummäära.

Lapsetoetuse maksmise fakti arvestamisel elatise väljamõistmisel kordas kolleegium Riigikohtu varasemat seisukohta, et ainuüksi peretoetuste maksmise fakt ei anna iseenesest alust vähendada elatist alla miinimummäära, vaid elatise vähendamiseks alla miinimumi võib riiklike peretoetuste maksmine olla mõjuv põhjus koostoimes muude asjaoludega (nt vanemate halva varalise seisundiga või kui pool on tõendanud, et laste vajadused on miinimummäärast väiksemad).⁹ Kolleegium jäi eeltoodud seisukoha juurde, selgitades lisaks, et kuigi viidatud tsiviilasja lahendamisel lähtus Riigikohus enne 1. jaanuari 2017 kehtinud riiklike peretoetuste seaduses sätestatud põhimõtetest, on nimetatud seisukoht kohaldatav ka kehtiva perehüvitiste seaduse kontekstis, kuna perehüvitiste seadusega ei ole peretoetuste eesmärgi ja lapsetoetuse sisu muudetud.

Tsiviilkolleegium viitas ka varasemat praktikat ühtlustavale ja kinnitavale seisukohale, et kohus saab asjaolu, et osa lapse vajadustest võib olla kaetud peretoetustega, arvesse võtta üksnes juhul, kui menetlusosaline sellele tugineb. Kolleegium leidis, et viidatud seisukohta ei mõjuta ka TsMS § 436 lg 6, mille järgi ei ole kohus perekonnaasjas seotud esitatud asjaolude ega seisukohtadega, leides seejuures, et selle sätte eesmärgiks on elatiseasjades kaitsta last.

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseisu otsusele kirjutasid eriarvamuse riigikohtunikud Peeter Jerofejev ja Villu Kõve, millega osaliselt ühines ka riigikohtunik Ants Kull. Nende arvates on ekslik seisukoht, et kohus saab asjaolu, et osa lapse vajadustest võib olla kaetud lapsetoetusega, arvesse võtta üksnes juhul, kui menetlusosaline sellele tugineb, kuna see eksib otseselt TsMS §

---

⁸ RKTko 28.03.2018, 2-16-11905/66.

⁹ RKTko 09.06.2017, 3-2-1-35-17.

436 lg 6 vastu. Kohtunike arvates õigustab ja kohustab nimetatud säte kohut kõiki perekonnaasju lahendama võimalikult õigesti ja õiglaselt, hõlmates ka vanemate varaliste võimaluste ja lapse vajaduste kindlakstegemist elatiseasjas. Seadus ei nõua lapsetoetuse võrra miinimumelalise vähendamisel taotluse mõttes asjaolule tuginemist, võimaldades kohtul ülalpidamisasjas elatise maksmise kohustuse hindamisel ja elatise suuruse määramisel arvestada asjaolusid, mida pool ise ei esita. Kolleegiumi enamuse seadusetõlgendus kitsendab kohtunike arvates põhjendamatult kohtu vabadust asi õiglaselt ja õigesti lahendada ning paneb pooltele koormuse võtta endale professionaalne esindaja või koormata selleks põhjendamatult riigi õigusabi eelarvet. Lisaks leidsid riigikohtunikud Peeter Jerofejev ja Villu Kõve, et elatisest tuleks maha arvata pool lapsetoetusest, kuna ei ole põhjust, miks peaks vanem, kes teise vanema ja lapsega ühise perena koos elades sai kasu lapsetoetusest, kaotama lapsetoetusest saadava kasu vaid seetõttu, et ta elab teisest vanemast ja lapsest lahus.¹⁰

2.1.6. Elatis asenduskoduteenusel viibivale lapsele ([2-16-100215](#))

Tsiviilasjas 2-16-100215¹¹ selgitas kolleegium asenduskoduteenuse rahastamise põhimõtteid ja eesmärki ning võimalust vähendada elatise summat alla miinimummäära seetõttu, et laps viibib asenduskoduteenusel.

Tsiviilkolleegium selgitas, et nii kehtiva kui ka varasema regulatsiooni kohaselt eraldatakse riigi (või kohaliku omavalitsuse üksuse) eelarvest sellises ulatuses raha, et asenduskoduteenust saava lapse huvid oleksid kaitstud ning vajadused rahuldatud (sh ka nt puudest või vanusest tulenevad lisakulud). Seega on perest eraldatud laste vajadused rahuldatud ja nende arenguks piisavad vahendid tagatud riikliku rahastamise kaudu. Tsiviilkolleegium rõhutas, et kuigi riik kannab perekonnast eraldatud lapse kulud, peavad vanemad last ülal pidama ka siis, kui laps saab asenduskoduteenust. Kolleegiumi hinnangul ei täida riik mitte vanema eest tema ülalpidamiskohustust, vaid täidab oma põhiseadusest (PS) tulenevat kohustust hoolitseda puudust kannatavate laste eest (PS § 28).

Esmajärjekorras tuleb vanematel (ning ka teistel perekonnaseaduse järgi kohustatud isikutel) hoolitseda oma laste eest (sh katta lapse ülalpidamisega seotud kulud). Kuna laste eest hoolitsemise kohustus on ennekõike vanematel, vabaneb riik teatud piirini laste hoolekandekohustusest. PS § 27 lg 3 ei vabasta riiki tema enda PS § 28 lg-st 2 tulenevast kohustusest hoolitseda puudustkannatavate laste eest, kuid riigi kohustus ei mõjuta vanemate kohustust oma lapsi ülal pidada.

Tsiviilkolleegiumi hinnangul ei saa asjaolu, et riik või kohaliku omavalitsuse üksus rahastavad asenduskodus osutatavat teenust, pidada lapse vajaduste katmiseks muul viisil PKS § 102 lg 2 mõttes. Asenduskodus osutatava teenuse riikliku rahastamise mõte ei ole vabastada ülalpidamiskohustuse täitmisest vanemaid, kelle hooldusõigus lapse suhtes on peatatud, seda on piiratud või see on täielikult ära võetud. Ka lapsele asenduskodus osutatava teenuse rahastamise regulatsioonist järeldub, et lapse asenduskoduteenusel viibimine ei mõjuta vanemate kohustust tasuda lapsele elatist ning lapse vajaduste rahuldamist selle teenuse kaudu ei saa pidada mõjuvaks põhjuseks PKS § 102 lg 2 kolmanda lause mõttes, mille tõttu saaks lapsele väljamõistetavat elatist eraldi või koosmõjus teiste asjaoludega vähendada alla miinimummäära.

---

¹⁰ Riigikohtunike Peeter Jerofejevi ja Villu Kõve eriarvamus 28.03.2018, 2-16-11905/67, mille punktidega 1-5 on ühinenud ka riigikohtunik Ants Kull.

¹¹ RKTko 25.04.2018, 2-16-100215/85.

2.1.7. Hüvitis omandiõiguse riive eest juurdepääsutasu määramisel ([2-14-60492](#))

Tsiviilasjas nr 2-14-60492¹² ühtlustas ja võttis tsiviilkolleegium kokku varasema praktika juurdepääsu kasutamise tasu määramisel.

Kolleegium rõhutas, et juurdepääsutasu peab sisaldama kindlasti ühe komponendina ka hüvitis omandiõiguse riive eest (hüvitis kasutuseelise alusel) sõltumata asjaolust, kas juurdepääsu puudumine on tingitud juurdepääsu taotlejast sõltuvatest asjaoludest või temast sõltumatutest asjaoludest. Erisus kahe olukorra vahel on vaid selles, et juhul kui juurdepääs kaotati juurdepääsu taotlejast sõltumatutel asjaoludel, annab see alust väljamõistetava hüvitise vähendamiseks, ning juhul kui juurdepääs kaotati juurdepääsu taotlejast sõltuvatel asjaoludel, ei saa juurdepääsu taotleja hüvitise vähendamisega arvestada.

2.1.8. Täiendav tähtaeg kohustuse täitmiseks ja heastamine (VÕS § 107) ([2-15-3965](#))

Tsiviilasjas nr 2-15-3965¹³ käsitles tsiviilkolleegiumi kogu koosseis küsimust, kas ja kuidas on kohaldatav VÕS § 107, kui lepingu pooled on kokku leppinud kohustuse täitmiseks täiendava tähtaja.

Tsiviilkolleegium märkis esmalt, et nii VÕS § 114 kui ka VÕS § 116 on dispositiivsed sätted, millest pooled võivad kokkuleppega kõrvale kalduda. See tähendab, et lepingu pooled võivad kokku leppida, millise rikkumise puhul on pooltel õigus lepingust taganeda, sõltumata sellest, kas rikkumine on oluline VÕS § 116 mõttes või mitte. Samuti võivad pooled kokku leppida täiendava tähtaja pikkuses või selle andmise välistamises. Sellisel juhul tuleb juhendada lepinguga kokkulepitud tähtjast ja ei saa tekkida küsimust, kas kokkulepitud tähtaeg on mõistlik VÕS § 114 lg 1 mõttes. Muuhulgas ei kohaldu VÕS § 114 lg 1 kolmas lause, mille alusel ebamõistlik tähtaeg pikeneb mõistliku tähtajani.

Tsiviilkolleegium selgitas, et kohustuse täitmiseks täiendava tähtaja andmise ja heastamise eesmärgid paljuski kattuvad. Mõlema instituudi eesmärgiks on säilitada õigussuhe pärast ühe poole lepingurikkumist, kusjuures erinev on tahteavaldust tegev pool. Kuigi VÕS § 101 lg 1 ei loetle täiendava tähtaja andmist ega heastamist õiguskaitsevahenditena, on mõlemad kohustuse rikkumisel kohaldatavad tagajärjed. Mõlemad meetmed on mõne õiguskaitsevahendi kohaldamise eelduseks või teistpidi välistavad mõne õiguskaitsevahendi kohaldamise.

Samas leidis tsiviilkolleegium, et täiendava tähtaja andmist ja heastamist tuleb käsitleda kui üksteist olemuslikult välistavaid õiguskaitsevahendeid. Seetõttu on põhjendatud VÕS § 101 lg-s 2 sätestatud põhimõtte kohaldamine. Pärast täiendava tähtaja andmise avalduse esitamist on heastamine VÕS § 107 järgi välistatud.

2.1.9. Töölepingu sõlmimise viisid ([2-16-5811](#))

Tsiviilasjas nr 2-16-5811¹⁴ selgitas tsiviilkolleegium töölepingu sõlmimist muul viisil kui kirjalikus vormis.

Varasemas praktikas on tsiviilkolleegium leidnud, et töölepingu võib sõlmida kas kirjalikult või kaudse tahteavaldusega, mis väljendub teos, millest võib järeldada tahet tuua kaasa õiguslik tagajärg (TLS § 4 lg 2, TsÜS § 68 lg 3). Kaudseks tahteavalduseks sõlmida tööleping tööandja pakutud tingimustel võib olla töötaja tööle asumine. Sellisel juhul on töötajal õigus nõuda TLS

---

¹² RKTkm 28.03.2018, 2-14-60492/165.

¹³ RKTko 06.04.2018, 2-15-3965/103.

¹⁴ RKTko 19.01.2018, 2-16-5811/34.

§ 5 lg 3 järgi lepingu kirjalikku vormistamist.¹⁵ Käesolevas otsuses lisas Riigikohus, et selleks, et töölepingu saaks TLS § 4 lg 2 teise lause järgi lugeda sõlmituks töötaja tööd tegema asumisega, ei piisa töötaja tööle ilmumisest, vaid tööandja ei tohi ka töötaja tööle asumisele vastu vaielda.

Tsiviilkolleegium leidis, et TLS § 4 lg-t 4 tuleb tõlgendada selliselt, et töölepingu sõlmimine on võimalik ka muus vormis kui kirjalikult või töötaja tööle asumisega. Selleks, et tuvastada, kas tööleping on sõlmitud, tuleb tuvastada, kas pooled vahetasid vastastikused tahteavaldused (pakkumuse esitamise ja sellele nõustumuse andmisega või muul viisil (VÕS § 9 lg 1, TsÜS § 68)), mille eesmärgiks oli luua töösuhe ja olla lepinguliselt seotud, ning kas pooled saavutasid kokkuleppe kõikides olulistes töölepingu tingimustes.

Kolleegium lisas, et TLS § 4 lg-test 2 ja 4 (töölepingut on võimalik sõlmida kirjalikult, töötaja poolt tööle asumisega ning ka muus vormis ning TLS § 4 lg-s 2 sätestatud vorminõude järgimata jätmine ei too kaasa töölepingu tühisust) koosmõjus TLS § 1 lg-ga 3 ja §-ga 2 tuleneb, et tööandja ei saa nõuda, et leping sõlmitaks teatud vormis. Töölepingu puhul ei kohaldu VÕS § 11 lg-s 2 sätestatu, et lepingut ei loeta sõlmituks enne, kui lepingule on antud ettenähtud vorm.

2.2. MENETLUSÕIGUS

2.2.1. Isiku tahte vastaselt kinnisesse asutusse paigutamine ([2-15-3662](#))

Tsiviilasjas nr 2-15-3662¹⁶ selgitas tsiviilkolleegium sotsiaalhoolekande seadus (SHS) § 105 lg 1 p 3 sätestatud isiku ohtlikkuse kui kinnisesse asutusse paigutamise ühe eelduse tuvastamise kriteeriumeid ning käsitles kohtu kohustust selgitada välja, kas isiku kinnisesse asutusse paigutamisele on alternatiive.

Tsiviilkolleegium rõhutas juba varasemas praktikas juurutatud põhimõtet, mille kohaselt tuleb isiku ohtlikkust hinnata pigem kõrgendatud standardite kohaselt ning ohtlikkust ei saa põhjendada üldise isiku käitumist iseloomustava omadusena, vaid seda tuleb analüüsida konkreetsel juhtumil eraldi ning tuvastada ohtlikkus lähituleviku mõttes väga piiratud ajalise distantsiga ja et isiku ohtlikkus lähitulevikus on pigem kindel kui tõenäoline. Tsiviilkolleegium märkis, et kuna seaduses on sätestatud sarnased alused isiku kinnisesse asutusse paigutamiseks nii hoolekandeadutusse ööpäevaringsele erihooldusteenusele SHS § 105 alusel kui tahtest olenematu vältimatu psühhiaatrilise abi korras ravile psühhiaatrilise abi seaduse (PsAS) § 11 alusel, saab mõlemal juhul lähtuda ka teise juhtumi kohta kujunenud kohtupraktikast. Sarnaselt SHS §-le 105 ja PsAS §-le 11 sätestab ka karistusseadustiku (KarS) § 86 psühhiaatrilise sundravi kohaldamise alusena isiku ohtlikkuse endale ja ühiskonnale ning seetõttu on tsiviilkolleegiumi arvates isiku ohtlikkuse sisustamisel asjakohane arvestada ka Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikaga KarS § 86 kohaldamisel.

Samas on isiku ohtlikkuse sisustamisel isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses ja kriminaalkohtumenetluses isiku suhtes psühhiaatrilise sundravi kohaldamiseks teatud erisusi. Isiku ohtlikkus endale või teistele SHS § 105 tähenduses saab eelkõige väljenduda füüsilises ohus tema enda või teiste isikute elule või tervisele, mh kalduvuses vägivallale või suitsiidile. Seevastu kriminaalkolleegiumi praktika kohaselt võib ohtlikkus KarS § 86 lg 1 tähenduses väljenduda ka sellistes tegudes, mis pole suunatud pelgalt teiste inimeste elu või tervise, vaid

---

¹⁵ RKTkm 30.03.2012, 3-2-1-30-12, p 11.

¹⁶ RKTkm 14.02.2018, 2-15-3662/92.

ka muude karistusseadustikuga kaitstud õigushüvede kahjustamisele.¹⁷ Lisaks on kriminaalkolleegium leidnud, et mõningad erisused on tuletatavad mh sellest, et tsiviilkohtumenetluses võib vastava menetluse alustada ka siis, kui isik pole veel jõudnud teiste isikute elu või tervist kahjustaval viisil käituda.¹⁸ Tsiviilkolleegium nõustus selle seisukohaga ja leidis, et isiku ohtlikkuse tuvastamine SHS § 105 kohaldamisel ei eelda, et ta oleks juba jõudnud enda või teiste isikute elu või tervist kahjustada. Samas peab kohtutel olema konkreetsete asjaolude põhjal piisavalt alust arvata, et isik võib lähitulevikus seda pigem kindlasti kui tõenäoliselt teha.

Kolleegium selgitas, et hindamaks varem toimunud intsidentide põhjal isiku ohtlikkust, tuleb arvestada ka nende toimumise konteksti ja asjaolusid, sh tõsidust, samuti tulevikus sarnaste tegude toimepanemise tõenäosust. Kohtul tuleb eristada, kas inimene on ohtlik endale ja/või teistele, ning selgitada, milles ohtlikkuse prognoos seisneb. Ühtlasi tuleb kohtul põhjendada, miks nende tegude toimepanemise oht kaalub üles kinnisesse asutusse paigutamisel tekkiva põhiõiguste riive.

SHS § 105 lg 1 p-st 3 tuleneva eelduse juures tuleb arvestada, et isiku kinnisesse asutusse paigutamine on *ultima ratio* vahend, mistõttu see on põhjendatud vaid juhul, kui muud abinõud on osutunud ebapiisavaks või ei ole nende kasutamine võimalik. Lähtuvalt isiku kinnisesse asutusse paigutamise *ultima ratio* iseloomust, tuleks esmajoones proovida alternatiivse abimeetmena isikule vajaliku ravi ja teenuste osutamist väljaspool kinnist asutust. Kohtulahendis peab olema põhjendatud, miks ei ole isiku ohtlikkust endale või teistele võimalik vältida muul viisil kui kinnisesse asutusse paigutamise teel. Seejuures eeldab muude abinõude kasutamise võimatus seda, et neid ei ole võimalik kasutada isikust endast tulenevate põhjuste tõttu. Asjaolu, et ööpäevaringsel hooldusteenusel viibimise korral ei ole sotsiaalhoolekande süsteemis vastavad teenused ettenähtavad ning isik saab selliseid teenuseid riiklikul rahastamisel üksnes kinnises asutuses, ei ole kinnisesse asutusse paigutamise aluseks.

Tsiviilkolleegium selgitas ka, et kinnisesse asutusse paigutamise avalduse eesmärkide saavutamiseks võib teatud juhtudel piisata ka sellest, kui isikule seatakse tingimused ja kohustused, mis distsiplineerivad teda oma raviga tegelema ja paremini käituma ning mille täitmisel ei kujuta ta endast ohtu iseendale ega teistele. Selliseid tingimusi ja kohustusi on kohtul võimalik seada isiku kinnisesse asutusse paigutamise peatamisel TsMS § 540 lg 1 alusel, kusjuures siis, kui isik ei täida talle pandud tingimusi või kohustusi, võib kohus peatamise TsMS § 540 lg 2 järgi tühistada. Kolleegium on seisukohal, et tulenevalt kinnisesse asutusse paigutamise *ultima ratio* iseloomust ja vajadusest kohaldada võimalusel isiku õigusi vähem piiravat meedet peab kohtul olema võimalik kohaldada isiku suhtes tingimusi ja kohustusi, mille täitmisel ei võeta talt vabadust kinnisesse asutusse paigutamise teel, juba kinnisesse asutusse paigutamise üle otsustamisel. Menetluslikult on kohtul võimalik sama määrusega otsustada isiku hoolekandeasutusse paigutamine SHS § 105 lg 1 alusel ning ühtlasi kinnisesse asutusse paigutamine TsMS § 540 lg 1 alusel peatada, sidudes peatamisega tingimusi ja kohustusi. Kui isik talle seatud tingimusi või kohustusi ei täida, on kohtul õigus peatamine TsMS § 540 lg 2 alusel tühistada.

---

¹⁷ RKKKm 31.03.2017, 3-1-1-105-16, p 23.

¹⁸ RKKKm 13.04.2016, 3-1-1-108-15, p 21; RKKKm 19.12.2012, 3-1-1-121-12, p 12.2.

2.2.2. Aegumise katkemine nõude tunnustamisel (TsÜS § 158 lg 2) ([2-14-56622](#))

Tsiviilasjas nr 2-14-56622¹⁹ käsitles tsiviilkolleegium TsÜS § 158 lg 2 kohaldamist. Tegemist oli kinnise menetlusega, millest avalikustati vaid kolleegiumi selgitava osa punktid 16-16.2.

Kolleegium selgitas, et kuigi tsiviilkolleegiumi varasema praktika kohaselt ei saa perioodiliste maksete korral eeldada kostja tahet tunnustada hageja nõuet suuremas ulatuses, kui ta on maksnud²⁰, on samas hagejal võimalik põhjendada ja tõendada, et tegelikult tunnustas kostja hageja nõuet makstust suuremas ulatuses. See tähendab, et kuigi perioodiliste maksete korral võib iseenesest eeldada, et kohustatud isiku poolt nõude osalise tunnustamisega katkeb hageja nõude aegumine üksnes selle summa osas, milles kohustatud isik nõude rahuldas, saab samas aga ulatuses, milles kostja maksis hagejale hüvitist eeldada, et ta tunnustas hageja nõuet ning selles osas võib hagi aegumine olla katkenud ja uuesti alanud ajast, mil kostja maksete tegemise lõpetas.²¹ (vt). Kui kostjad tasusid hagejale hüvitist tegelike kulutuste järgi, saab hageja nõude aegumine olla katkenud tegelike kulutuste ulatuses, st hageja saab ka edasiulatuvalt nõuda kostjatelt hüvitist tegelike kulutuste suuruses.

2.2.3. Mittearestitav miinimum sissetulekut mittesaava võlgniku puhul ([2-16-12972](#))

Tsiviilasjas nr 2-16-12972²² selgitas tsiviilkolleegiumi kogu koosseis arestimise piiranguid olukorras, kus võlgnikul ei ole sissetulekut.

Tsiviilkolleegium rõhutas, et kuigi sissetuleku mõiste on täitemenetluse seadustikus lahtine, tuleneb TMS § 130 lg-test 1 ja 1¹ üheselt, et sissetulekuks on üksnes töötasu ja sellega sarnased (tasu maksmises seisnevad) laekumised. Kolleegium leidis, et kuigi täitemenetluse seadustiku sätetest ei tulene sõnaselgelt, et igale (st ka TMS § 130 jj kohast sissetulekut mittesaavale ja üksnes muid laekumisi saavale) võlgnikule tuleb tagada mittearestitav miinimum, tuleb täitemenetluse seadustikku eesmärgipäraselt tõlgendades võlgnikule ning ka tema ülalpeetavatele tagada miinimumkaitse ning eluks elementaarselt vajalik (mh toit, küte jne) või selle ostmiseks vajalik raha nii olukorras, kus ta saab TMS § 130 jj kohast sissetulekut, kui ka olukorras, kus talle laekuvad üksnes muud (ühekordsed) summad.

Riigikohus lisas, et mittetöötava võlgniku muud ühekordsed laekumised, mis ei ole töötasuga sarnased, võivad TMS § 110 kaudu olla mittearestitavad TMS § 66 lg 1 p-de 3 ja 12 järgi. Viidatud sätted annavad võlgnikule õiguse esitada kohtutäiturile avaldus ja paluda arestimine teatud ulatuses tühistada, kuna kogu summa arestimine ei jäta võlgnikule raha üheks kuuks vajalike toiduainete ostmiseks ja üheks kütteperioodiks vajamineva küttevaru soetamiseks (TMS § 66 lg 1 p 3) või oleks vastuolus heade kommetega (TMS § 66 lg 1 p 12). TMS § 66 lg 1 p 12 võib anda aluse arvestada summa aresti alt vabastatava osa määramisel näiteks võlgnikul ülalpeetavate olemasoluga. Kui isik on teise isiku ülalpidamisel, puudub vajadus tagada võlgnikule seaduses ettenähtud miinimumkaitse, sh nt ka TMS § 66 lg 1 p 12 kaudu. See kaitse on tagatud võlgniku ülalpidamise kaudu juhtudel, mil võlgnik viibib kinnipidamisasutuses. TMS § 66 lg 1 p 12 võib ka muude erandlike asjaolude esinemise korral (nt võlgniku või tema lähedase erivajadused) olla aluseks summa aresti alt vabastatava osa määramisel.

---

¹⁹ RKTko 14.03.2018, 2-14-56622/204.

²⁰ RKTko 20.12.2017, 2-15-10683, p 20.1; RKTko 16.11.2016, 3-2-1-106-16, p 13.

²¹ RKTko 20.12.2017, 2-15-10683, p-d 20.1-20.2.

²² RKTkm 12.03.2018, 2-16-12972/57.

2.2.4. Vanema isiklik ärakuulamine ühise hooldusõiguse lõpetamise asjas ([2-17-507](#))

Tsiviilasjas nr 2-17-507²³ selgitas tsiviilkolleegiumi kogu koosseis TsMS § 588 lg-s 1 sätestatud vanema isikliku ärakuulamise sisu ühise hooldusõiguse lõpetamise asjas.

Tsiviilkolleegium rõhutas, et tulenevalt TsMS § 558 lg 1 on vanema isiklik ärakuulamine ühise hooldusõiguse lõpetamise asjas äärmiselt oluline, tagamaks asja õige lahendamise ja kõigi õigustega piisav arvestamine, eriti kuna tegu on suuresti kohtu diskretsiooniotsusega. Alused, mil kohtul on õigus jätta vanemad ära kuulamata, on toodud TsMS § 558 lg-tes 2 ja 3 (vt ka RKTkm 16.11.2016, [3-2-1-99-16](#), p 21). Kuna ühise hooldusõiguse lõpetamine puudutab vanema isiklikke õigusi, peab kohus seega vanemad üldjuhul isiklikult ära kuulama.

Maakohus oli isa ära kuulanud küll esialgse õiguskaitse avalduse lahendamisel, kuid ka selles osas selgitas tsiviilkolleegium, et vanema ärakuulamine üksnes esialgse õiguskaitse avalduse lahendamisel ei ole piisav õigusliku ärakuulamise tagamiseks ühise hooldusõiguse lõpetamise avalduse lahendamisel. Kolleegium märkis ka, et vanema ära kuulamata jätmine tähendab vanemate lepitamise proovimisest loobumist ja seega TsMS §-s 561 sätestatu rikkumist.

2.2.5. Esialgse õiguskaitse abinõude rakendamise tagajärjel tekkinud kahju hüvitamine ([2-15-4239](#))

Tsiviilasjas nr 2-15-4239²⁴ täpsustas ja kitsendas tsiviilkolleegium tsiviilasjas nr 3-2-1-132-16²⁵ antud juhiseid kahju hüvitamise kohta olukorras, mil esialgse õiguskaitse kohaldamisega halduskohtumenetluses on eraisikutevahelises suhtes kahju tekkinud.

Tsiviilkolleegium selgitas, et halduskohtumenetluses esialgse õiguskaitse kohaldamisega tekkinud kahju hüvitamiseks peab mh olema tuvastatud, et isik tegutses HKMS § 28 lg-te 1 ja 2 vastaselt ja viis kohtu tahtlikult eksitusse, kuid seda mitte pelgalt faktiväite esitamisega, mida kaebajal ei õnnestu tõendada. Lisaks selgitas kolleegium, et olukorras, kus kaebajale ei olnud haldusakti kätte toimetatud, vaid kaebetähtaeg loeti möödunuks HKMS § 46 lg 7 alusel, ei saa üksnes kaebuse hilinenult esitamist kvalifitseerida kohtu eksitamiseks. Tulenevalt HKMS § 46 lg-st 7 otsustab halduskohus kaalutlusõiguse alusel, kas kaebaja on kaebuse esitamisega ebamõistlikult viivitanud. Kaebuse esitajale ei saa seetõttu üldjuhul ette heita seda, et ta leiab, et tema viivitus ei ole ebamõistlik.

Tsiviilkolleegium märkis veel, et tulenevalt PS § 15 lg-st 1 peab halduskohtusse olema võimalik pöörduda ka siis, kus kaebetähtaja möödalaskmine on vaieldav. Kahju hüvitamise kohustuse võimalus ei tohi isikut oma õiguste kaitseks halduskohtusse pöördumisel ülemäära heidutada, ka olukorras, kus haldusakti talle ei ole kätte toimetatud, kuid ta on sellest siiski teada saanud.

Tsiviilkolleegium rõhutas, et kui halduskohus ei ole võtnud esialgse õiguskaitse kohaldamisel lõplikku seisukohta, kas kaebus on esitatud tähtaegselt, kuid ei ole samas pidanud kaebust esitatuks ka ilmselgelt hilinenult, siis seda ei saa pidada olukorraks, kus halduskohus oli esialgse õiguskaitse. Tsiviilkolleegium märkis veel seda, et VÕS § 1045 lg 1 p-s 7 ja p-s 8 sätestatud teo õigusvastasuse alused on alternatiivsed.

Kohtuotsusele kirjutas eriarvamuse riigikohtunik Malle Seppik.²⁶

---

²³ RKTkm 11.04.2018, 2-17-507/51.

²⁴ RKTko 28.02.2018, 2-15-4239/55.

²⁵ RKTko 12.12.2016, 3-2-1-132-16.

²⁶ Riigikohtunik Malle Seppiku eriarvamus 2-15-4239/56.